

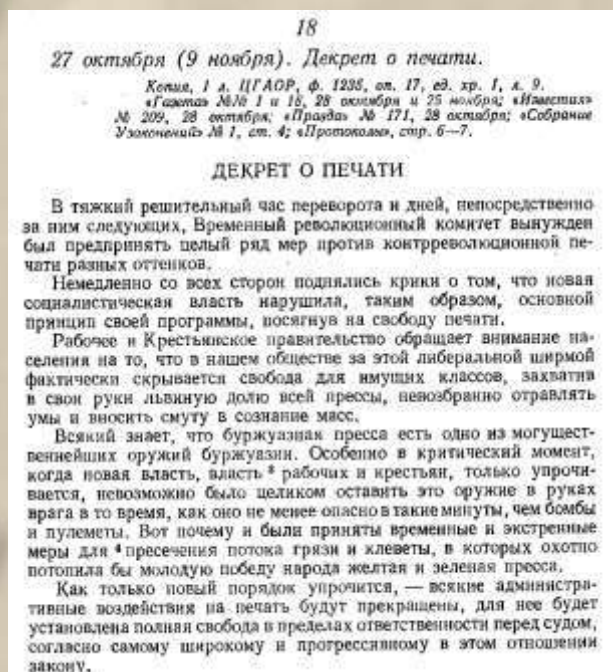
Наукова бібліотека імені Гордія Палія
ВНМУ ім. М. І. Пирогова

Мовчазні свідки репресій

Шпукал М. І., провідний бібліотекар

Під час роботи з книжковим та фондом бібліотеки, зокрема, періодичної літератури виданої за часів СРСР, було виявлено значну кількість видань, які зазнали різного роду пошкоджень. Дослідивши їх, було з'ясовано, що ця проблема є наслідком державної політики КП, яка мала на меті знищення інформації, що не відповідала її ідеологічними цінностям.

(Наведено приклади із фонду Наукової бібліотеки).

На початку **1920-х р.** комуністи, які прийшли до влади, почали процес формування жорстокої диктатури більшовиків у Радянському Союзі.

Влада почала запроваджувати політику «червоного терору», спрямовану проти політичних опонентів та «класових ворогів». Комуністи почали застосовувати репресії до тих, кого вважали ворогами режиму за їхнє класове переконання.

Вони також прагнули контролювати інформаційне поле, включаючи і засоби масової інформації. Для цього було введено цензуру та обмеження на свободу слова, особливо для політичної опозиції.

Один з перших законів, який підписав В. І. Ленін 9 листопада 1917 р., був «Декрет про друк». Цей документ поклав початок згорання свободи слова в СРСР.

Вже на 3-й Всеукраїнській раді з проблем освіти в **червні 1921 р.** було підкреслено важливу роль бібліотек у комуністичному вихованні трудящих. На бібліотеки покладали функції не лише поширення знань і збереження фондів, але пропаганду комуністичних ідей серед населення.

Для цього в **червні 1922 р.** було створено Головне управління в справах літератури та видавництва (Головліт) та його місцеві органи - республіканські Головліти.

В Україні після декількох реорганізацій в **квітні 1925 р.** було створено власний цензурний орган (Укрголовліт).

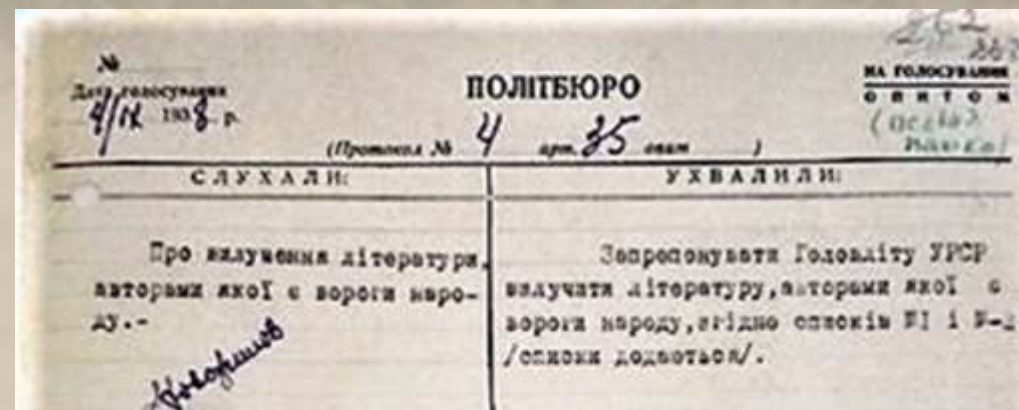
В положенні Головліт забороняв видання та розповсюдження творів, які включали в себе наступні аспекти:

пропаганда проти Радянської влади, включаючи агітацію проти неї;

розголошення військової таємниці;

сприяння формуванню громадської думки;

підтримка національного і релігійного фанатизму або сприяння йому та інші матеріали.

№ 4/111 1925 р.

ПОЛІТБЮРО

(Протокол № 4 арт. 25 сесии)

НА ГОЛОВУВАННЯ
ОБІТКОМ
(Осело)
Радянської

СЛУХАЛИ:	УХВАЛИЛИ:
Про вилучення літератури, авторами якої є вороги народу.- <i>Головліт</i>	Зарештувати Головліту УРСР вилучати літературу, авторами якої є вороги народу, згідно списків №1 і №2. /списки додаються/.

ГОЛОВЛІТ
31. VII 1933 р.
№ 3452

ДК № 2/3/3

Для цього ГОЛОВЛІТ УСРР неслас на Ваш погляд та ретрєдження виключення по списку № 1 літератури вистори якої є вороги народу.

Додаток: Список № 1.

В. О. САТ. НАЧАЛЬНИКА ГОЛОВЛІТУ УСРР / [підпис] /

НАЧАЛЬНИКА БІБЛІОТЕЧНОГО СЕКТОРУ / [підпис] /

Наказ № 4 пр.
наказ - 7
в доко
Л. 3.

№ 10
Дата постанови 27. VII 1933 р.

ПОЛІТБЮРО

Протокол № 7 сес. 9

СЛУХАНІ | УХВАЛЕНІ

Про виключення крїджені літератури.

Затвердити списки №№ 20, 21, 22, 23, 24 та 25, подані Головлітом УСРР на виключення книг, малолітніх версїи впероду, та книг, які мають статті, пригоди, портрети ворогів народу, або малолітні версїи впероду. Головліт: Список Головліту УСРР № 20

Наказати Раднучу вказати № 25.

Відом. к. Бібліотечного сектору і архіву ЦК КП(б) України УСРР.

Протягом 1925-1933 рр. було затверджено та надіслано до державних установ та бібліотек безліч різних постанов уряду та інструкцій, які рекомендували перелік книг для вилучення з фондів бібліотек.

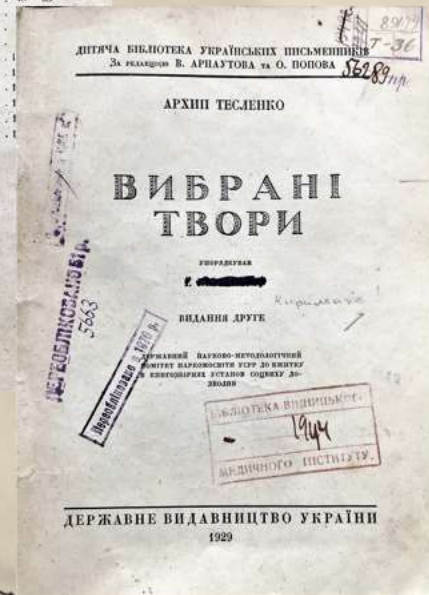
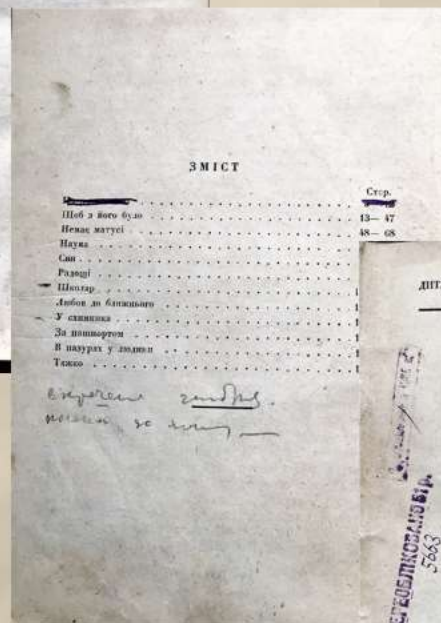
В серпні 1933 р. заступник наркома освіти А. Хвиля видав наказ про перегляд та вилучення з фондів бібліотек творів, авторами, редакторами, чи впорядниками, яких були викриті партією «буржуазні націоналісти, провокатори і шпигуни» (списки поновлювалися кожного місяця). Таким чином у чорні списки потрапили твори Т. Шевченка, М. Коцюбинського, П. Мирного, М. Грушевського, А. Юркевича, М. Туган-Барановського, Д. Яворницького та ін.

Наприкінці 1937 р. Головліт надрукував близько 47 списків книг, які потрібно було переглянути.

Протягом **1934–1942 рр.** на засіданнях Політбюро ЦК КП(б) України було ухвалено понад 90 переліків книг, надрукованих в Радянській Україні, які більшовицьке керівництво республіки визнало шкідливими.

У передмові до списків зазначалося: «Всі ці книжки засмічені передмовами, листами та промовами ворогів народу. Залишати в такому стані і видавати масовому читачу неможна».

З цього приводу органи цензури іструктували бібліотеки робити наступні виправлення своїми силами: вирізати титульні листи; видаляти портрети «ворогів народу»; склеювати певні сторінки, вирізати написані ними передмови та статі. Ретельно затушовувати їх прізвища у змісті в книгах та журналах, які залишалися у відкритому доступі. Бібліотекарі повинні були проводити ці видалення під наглядом цензорів. Вилучені листи здавали цензорам за актом. При видаленні окремих статей обов'язково треба було робити відповідні викреслення на титульних аркушах, в заголовках, на обкладинках, видаляючи всі посилання на вирізану статтю та автора, але на місцях, як правило це не завжди виконувалося.

Месяц

Цензура наукових видань

Журнал «Врачебное дело», 1953 р. № 3, с. X.
Заклеєно зображення Л. Берії.

Журнал «Врачебное дело», 1953 р. № 3, с. XIV.
Заклеєно текст виступу Л. Берії.

Журнал «Вестник хирургии им. Грекова», 1938 р. № 2, с. 103-115
Юдин С. С. проф. «Опыт больших капельных переливаний трупной крови».
В змісті затушовано автора та назву статті.

Оригинальные статьи	Стр.	TABLE DES MATIÈRES
Юдин С. С. Опыт больших капельных переливаний трупной крови. Крилицкий Я. М. Лечение ран медом в комбинации с рыбьим жиром. Велькер И. И. Опыт экспериментального изучения хлорацета. Охлов И. П., Иофан Я. М., Аскаризов И. Н. Сравнительная оценка	103 115 119	Юдин С. С. Опыт больших капельных переливаний трупной крови. 103 Krinitsky, J. M. — Treatment of Wounds by Honey combined with Codliver Oil 115 Velker, I. — Etude expérimentale et clinique de l'action du chloracétate 119

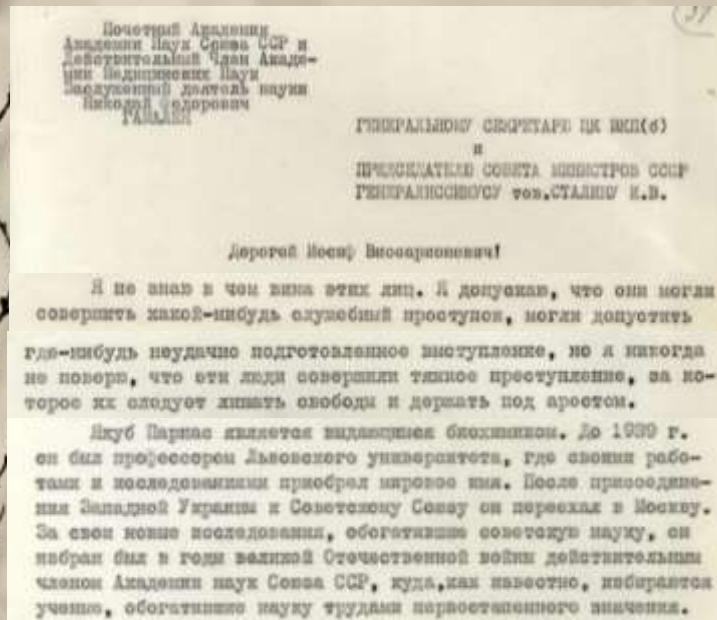

Найвидатніший біохімік першої половини ХХ ст.

Парнас Якуб Кароль (Яків Оскарович) (1884-1949) –

доктор наук, доктор філософії, Академік АН СРСР та Академії медичних наук СРСР.

- доцент кафедри біохімії Страсбурзького університету (1914–1916);
- завідувач кафедри біохімії Варшавського університету (1916–1919);
 - директор Інституту хімії у Львівському університеті;
 - професор університетів Цюриха, Швейцарія (1930).
- директор хімічного сектору Московського інституту експериментальної медицини/Інституту біологічної та медичної хімії АМН СРСР (1943–1946).

Лист члена Академії медичних наук Гамалея Н. Ф. Сталіну І. В. з проханням відпустити проф. Парнаса та інших з-під арешту.

З початком Другої світової війни Я. О. Парнас міг виїхати за кордон, але залишився у Львові.

У 1943 р. його викликали до Москви, де він став одним із засновників Академії медичних наук СРСР, організатором та першим директором Інституту біологічної і медичної хімії АМН СРСР.

У січні 1949 р. всесвітньовідомого науковця було заарештовано за сфабрикованим звинуваченням в справі Єврейського антифашистського комітету. За офіційною версією він помер від серцевого нападу під час допиту 29 січня 1949 р. Документи про місце захоронення акад. Парнаса не збереглися, а його символічна могила знаходиться на Повонзковському цвинтарі у Варшаві.

Із 1962 р. Польське біохімічне товариство вручає щорічну нагороду ім. Парнаса за краще дослідження в галузі біохімії. В пам'ять про акад. Парнаса, починаючи з 1996 р., проводяться міжнародні наукові конференції, організовані Українським і Польським біохімічними товариствами.

Приклади з фонду

Арбузов С. Я. Витаминные препараты / С. Я. Арбузов. - Ленинград : Военно-мед. акад., 1948. - 76 с. Прізвище та назва статті, а також посилання в тексті затушовано (С. 34).

ЛИТЕРАТУРА

- Броуде Л. Витамины. Энциклопед. словарь военной медицины. т. 1, 1946.
Буккин В. Н. Витамины. Пищепромиздат, 1941.
Витамины „К“. Труды конференции по витамину К. Изд. Акад. Наук УССР, 1944.
Ефремов В. В. Важнейшие авитаминозы человека. Медгиз, 1939.
Применение витаминов в медицине. Изд. Московской Областной станции сан. просвещения, Москва, 1946.
Калашников В. П. Пособие по частной рецептуре. Медгиз, 1945.
Лазарев Н. В. Эволюция фармакологии. Изд. Военно-морск. мед. акад. Л-д, 1947.
Николаев М. П. Учебник фармакологии. Медгиз, 1943.
Паладин А. В. Химическая природа витаминов. Изд. Акад. Наук УССР, 1941; Витамины К. Бюл. экск. биол. и мед., т. XXIII, вып. 4, 1947.

Пособие по медицине Армии. Медгиз, 1947.
Резолюция III конференции. Изд. Акад. Наук УССР, 1944.
Саргин К. Д. Бюл. экск. биол. и мед., т. XXIII, вып. 4, 1947.
VII Всесоюзный съезд фармакологов. Доклады и тезисы. М., 1947.
Скворцов В. И. К терапии. Очерк I и II.

железы, наблюдается ожирение печени, которое предотвращается прибавлением к пище свежей поджелудочной железы или холина. Этими исследованиями была установлена роль холина в жировом обмене.

Отсутствие холина в пище вызывает у крыс ряд патологических явлений: прекращение прибавки в весе, выпадение волос, мышечную слабость, понижение функции п. vagi; особенно характерны геморрагические изменения в почках и внутриглазные кровоизлияния.

В настоящее время мы знаем три важнейшие функции холина: 1) образование фосфолипидов и транспорт жиров из печени; 2) образование ацетилхолина и 3) роль донатора метильных групп. Считают, что холин способствует поддержанию нормальной структуры почек. Холин может быть заменен аминокислотой метионином. При введении больших количеств последнего ожирения печени не наблюдается даже при отсутствии холина в пище. Объясняется это тем, что метионин является в организме источником метильных групп, которые используются для синтеза холина. Препаратом для применения может служить

Журнал Радянська медицина . – 1940. – № 9

В змісті українською мовою закреслено прізвище проф. Парнаса, але у змісті французькою - ні.

ЗМІСТ

- Знаменний рік
Е. П. Бойко. Медична допомога населенню і розквіт рідних областей У. СР
✓ Проф. М. М. Тсехновіцер. Ізотопи як індикатори при біологічній інфекційних захворювань. Сучасні шляхи специфічної проф. Б. С. Шкляр. Про двоякий генез ренальної азотемії і нефрозових захворюваннях печінки і жовчного міхура. О. З. Коздоба і асист. Я. Е. Шварц. Діагностика і взаємовідношення між захворюваннями шлунка та підшлункової залози. Доп. О. Я. Губергіц. Значення адреналінової проби спленомегалії
М. Ф. Літкан. Метод виготовлення з хвої вітаміну С-екстракту. І. Я. Валько. Основні питання лічення пролекарства і проф. Ц. С. Бернштейн. До питання про патогенез і терапію Л. М. Гершонова. Про природжене високое стояння дощечки. У. Г. Лекарев. Стационарна допомога в межах сільської лікарні. Р. Л. Зантбарг. Консультації для жінок і дітей — найважливіша робота лікарів
Некролог. Ісаак Ільович Файншмід
Запитання та відповіді
Рецензії
Реферати
Хроніка

SOMMAIRE

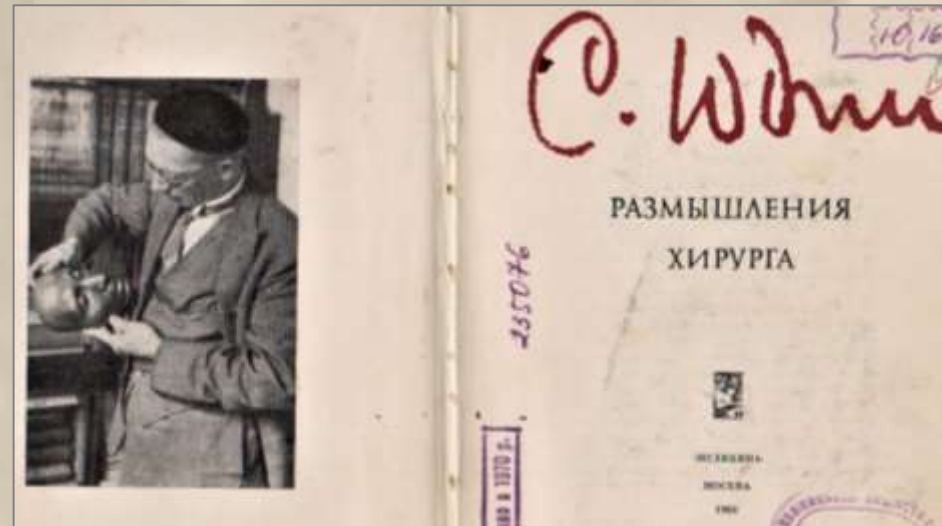
- Année significative
E. Boyko. Le secours médical à la population et l'essor de les régions occidentales libérées de l'USSR
✓ Prof. J. Parnasse. Les isotopes comme indicateurs dans le diagnostic des maladies infectieuses
Prof. M. Tschernowitzer. Les voies actuelles du diagnostic spécifique des maladies infectieuses
Prof. B. Schliar. Sur l'origine double de l'azotémie rénale et non tumorale du foie et de la
Prof. A. Kosdoba et J. Schwarz. Les erreurs de diag-

Сергій Сергійович Юдін (1891 - 1954) - радянський хірург, професор, доктор медичних наук, головний хірург НДІ СП ім. Н. В. Скліфосовського. Йому належить важлива роль у розвитку трансфузіології і трансплантології. Він першим у світі застосував переливання фібринолізної крові і вважається одним із основоположників сучасної анестезіології.

В 1947 р. С. С. Юдін був в садибі Вишня з нагоди відкриття музею М. Пирогова. В «Книзі вражень» залишив запис: *«Музей справді чудовий. Організатори з великою любов'ю і знанням зібрали всі найважливіші предмети, портрети і рукописи, які дали змогу послідовно відтворити у пам'яті життя і творчість Пирогова. Не лише студенти і лікарі Вінницького медінституту постійно будуть навчатися і виховуватися у цьому музеї. Тут багато повчального і цінного знайдуть для себе і досвідчені хірурги, які люблять свою батьківщину і пишуться своїм великим попередником».*

23 грудня 1948 р. С. С. Юдін був заарештований і звинувачений як ворог Радянської держави, що постачав англійську розвідку шпигунськими відомостями. Відбував заслання в Новосибірській обл., **в 1953 р.** повернувся в Москву. Однак роки, проведені у тюрмах і на засланні, не пройшли для нього безслідно. **У червні 1954 р. С. С. Юдін помер.** Похований на Новодівичому кладовищі.

Книга Юдіна С. С. «Размышления хирурга» (1968), написана пматочком олівця на вільних від тексту місцях газети в одиночній камері на Луб'янці

Приклади з фонду

Журнал «Вестник хирургии им. И. И. Грекова». –
1938 р. Т. 55, кн. 2

В змісті закреслено прізвище автора та назва статті. В журналі сторінки 103-114 вирізано.

СОДЕРЖАНИЕ		TABLE DES MATIÈRES	
Оригинальные статьи			
	Стр.		
Криницкий Я. М. Лечение ран медом в комбинации с рыбьим жиром.	103	Krinitsky, J. M. — Treatment of Wounds by Honey combined with Codliver Oil.	
Велькер И. И. Опыт экспериментально-клинического изучения хлорацета.	119	Velker, I. — Etude expérimentale et clin.	

Журнал «Вестник хирургии им. И. И. Грекова». –
1938 р. Т. 56, № 3-4

В змісті закреслено прізвище автора та назва статті. Але стаття збережена, лише закреслено прізвище автора.

ОГЛАВЛЕНИЕ			
ГОРОДСКАЯ И ОБЛАСТНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ВОПРОСУ «ОСТРАЯ КИШЕЧНАЯ НЕПРОХОДИМОСТЬ И ЕЕ ЛЕЧЕНИЕ»			
	Стр.		Стр.
1-е заседание 22 апреля 1938 г.		Шоаков В. В. Острая кишечная непроходимость и обезвоживание	404
Грушкин А. Р. Вспутательное слово	313	Ряхтер Г. А. Диагностическое и лечебное значение новокаинового блока при различных формах плеврита	408
Самарин Н. Н. Патогенез острой обтурационной кишечной непроходимости	317	Муромцев А. П. Острый перитонит	410
Сельцовский П. М. Патогенез острой кишечной непроходимости	324		
Пренки		Пренки	
2-е заседание 23 апреля (утро)		4-е заседание 24 апреля (утро)	
Давыдов Ю. Ю. К вопросу о кистозно-дочерной непроходимости			

ВЕСТНИК ХИРУРГИИ		ТОМ 56		№ 3-4	
1938					
НЕКОТОРЫЕ ДАННЫЕ И МЫСЛИ ОБ ОСТРОЙ КИШЕЧНОЙ НЕПРОХОДИМОСТИ ПО МАТЕРИАЛАМ ИНСТИТУТА СКЛИФАСОВСКОГО ЗА ГОДЫ 1928—1938					
из док. С. С. Юдин. <i>Перевод с английского языка</i>					
Острая кишечная непроходимость всегда была и поныне остается одной из труднейших проблем неотложной хирургии. Это заболевание является весьма частой клинической формой в практике неотложной хирургии. В нашем материале она занимает пятое место. Если округлить цифры, касающиеся «острого живота» за последние 9 лет, то по данным института поперек и сверху					

Журнал «Вестник хирургии им. И. И. Грекова». – 1938. – Т. 55. – кн. 6

В покажчику журналу за рік (с. 790) та переліку авторів і статей за 1938 р. прізвище автора та назви статей не закреслено. В журналі № 3 с. 265-270 відсутні.

Шварц Я. Э. Случай операции межподвздошно-брюшной ампутации.	№ 4. 430
Шервашидзе В. А. Техника спленэктомий в так называемых иноперабильных случаях.	№ 4. 430
Шилова А. В. К топографии краевой ветви лицевого нерва.	№ 4. 391
Шипачев В. Г. По поводу примечания редактора проф. Н. Н. Петрова к статье Л. А. Смольянинова «Случай переноса злокачественной опухоли с человека на человека».	№ 4. 487
Шмуkler Б. А. Папилломы почечной лоханки.	№ 2. 187
Юдин М. А. Острый аппендицит и дивертикулит.	№ 5. 620
Юдин С. С. О первичных резекциях при прободных язвах желудка и дуодени.	№ 3. 265
Юдин С. С. Опыт больших капельных переливаний трупной крови.	№ 2. 103
Яуре Г. Г. О механизме образования узла кишечника.	№ 1. 35.

Канторович Соломон Ілліч (1892 - 1937) - організатор охорони здоров'я, військовий лікар.

- народний комісар охорони здоров'я УСРР (1929-1937);
- заступник народного комісара охорони здоров'я СРСР (1937);
- входив до редакційної ради журналу Радянська медицина.

Заарештований НКВС у Москві по сфальсифікованій «справі керівників Наркомздоров'я СРСР». Під час слідства етапований до Київської тюрми, де й **помер 16 серпня 1937 р.**

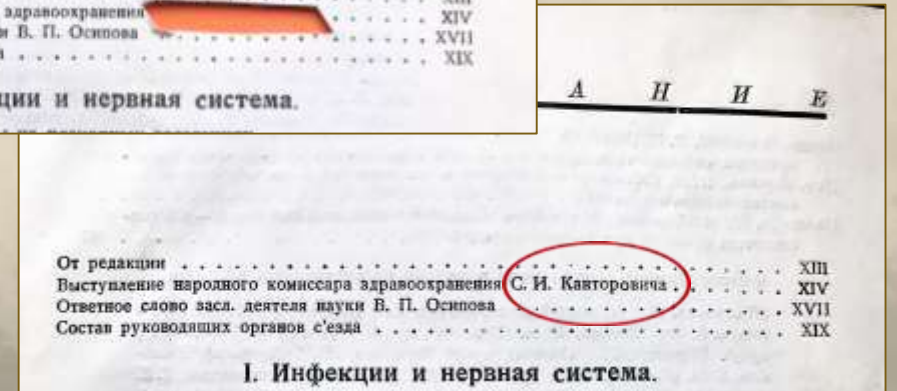
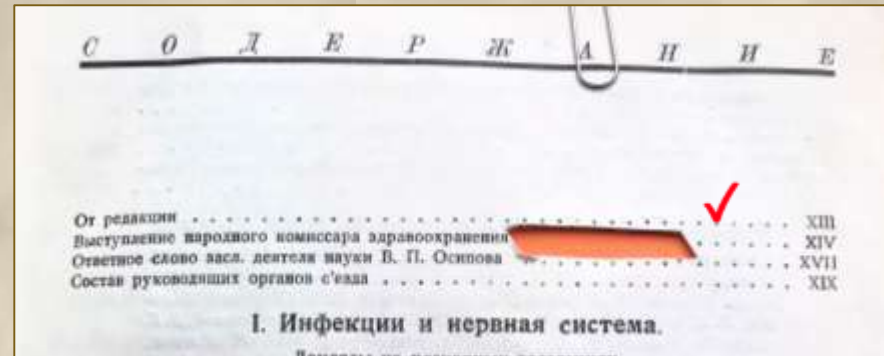
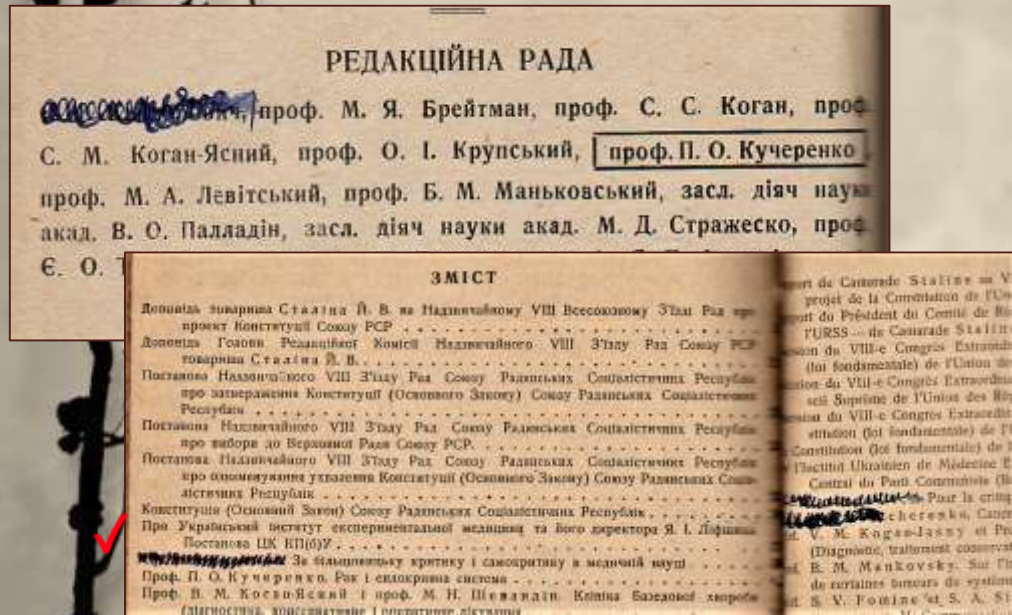
Приклади з фонду

Журнал Радянська медицина . – 1936 р. № 6.

Прізвище Канторовича викреслено у переліку членів редакційної ради та у змісті. Відсутні сторінки з його промовою (с. 37-41).

Труды первого украинского съезда невропатологов и психиатров. - Харьков : Тип. им. Фрунзе, 1935. - 928 с.

В 1-му примірнику прізвище вирізано на титульній сторінці, а у 2-му, яке бібліотека отримала пізніше - залишилося. Сторінки його промови в книзі відсутні.

Уншліхт Йосип Станіславович (1879-1938) - партійний діяч Королівства Польського й Литви і ВКП(б), один з творців радянських органів державної безпеки. Ініціатор створення спеціального бюро із ведення активної розвідки – дезінформації супротивника. Керував висилкою лікарів, професорів і інших представників інтелігенції.

- *в. о. секретаря ЦВК СРСР (1936);*
- *секретар Союзної Ради ЦВК СРСР (1936-1937);*

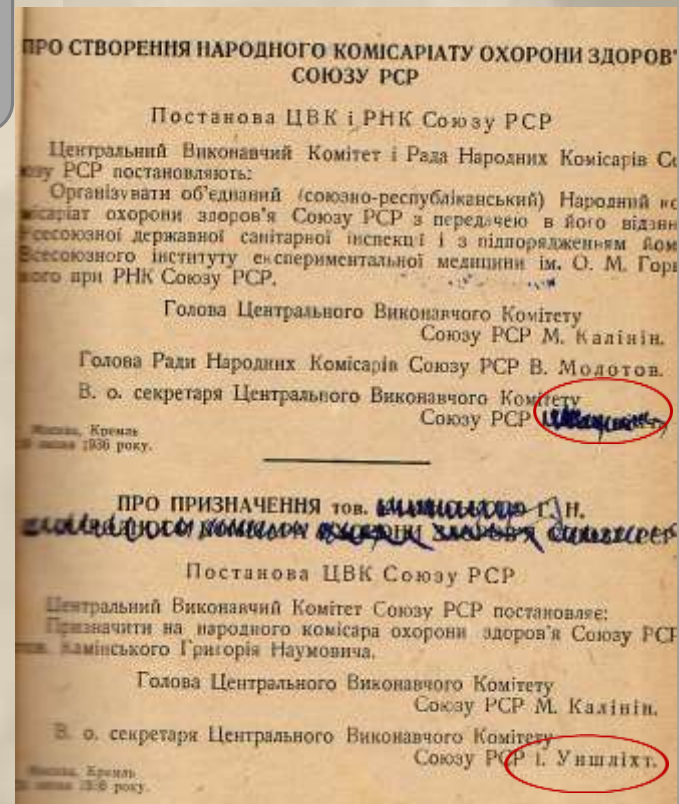
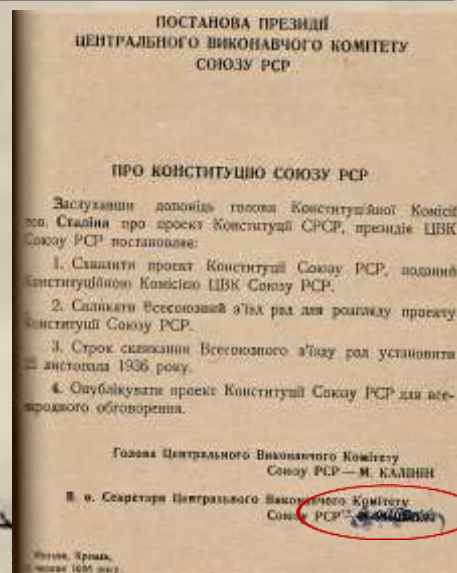
В 1937 р. заарештований органами НКВС, звинувачений в справі так званої «Польської організації військової». Військовою колегією Верховного суду СРСР засуджений до розстрілу.

29 липня 1938 р. розстріляний.

Приклади з фонду

*Журнал Радянська медицина . – 1936. – № 4.
с. 3 прізвище в. о. секретаря в 1-му
закреслено, а в постанові - не закреслено.*

*Журнал Радянська медицина . –
1936. – № 3
Прізвище Й. Уншліхта
викреслено на с. 8.*

**Камінський Григорій Наумович
(1895-1938)**

радянський державний і громадський діяч, лікар. Народний комісар охорони здоров'я СРСР (1936-1937).

«Один з найкращих наших міністрів охорони здоров'я. Це був перший нарком охорони здоров'я СРСР, він не був лікарем, закінчив лише два курси медінституту. Він першим у світі приступив до створення системи профілактики в галузі охорони здоров'я».

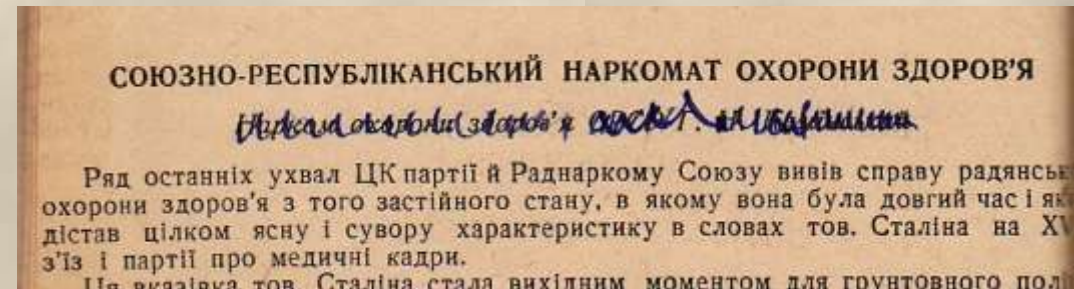
Заарештований після свого виступу на Пленумі ЦК (1937).
Військовою колегією Верховного суду СРСР за ст. 58 УК
РРФСР засуджений до вищої міри покарання.

Розстріляний 10 лютого 1938 р.

Приклади з фонду

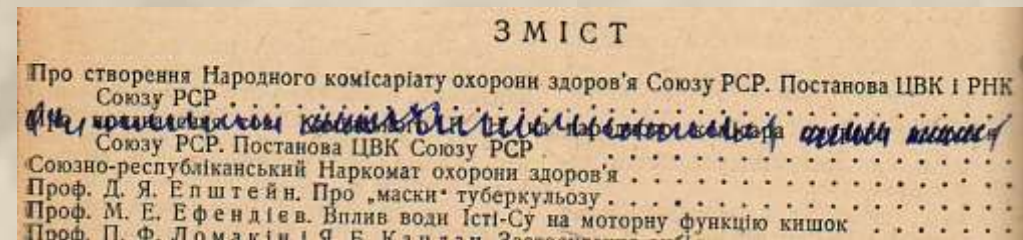
Журнал Радянська медицина . – 1936 р. № 4, с. 36

Посада та прізвище в статті с. 3 закреслена.

Журнал Радянська медицина . – 1936 р. № 4

В наказі про призначення та змісті с. 100 закреслено прізвище та текст наказу про призначення.

Косіор Станіслав Вікентійович (1889 - 1939) -
радянський партійний діяч польського походження.

- генеральний секретар та перший секретар ЦК КП(б)У (1928-1938);
- за клопотанням професорів Київського МІ інституту було присвоєно ім'я С. В. Косіора (1936-1938). Проте після його арешту медичний інститут втратив ім'я Косіора ;
- заступник голови Ради Народних Комісарів СРСР (1938).

С. В. Косіор - безпосередній організатор геноциду українського народу, проведення політики русифікації, розгортання антиукраїнського терору, фабрикування численних політичних процесів та масового знищення національної інтелігенції.

Саме за часів Косіора було піддано репресіям або доведено до самогубства цілу плеяду націонал-комуністичних діячів - Миколи Хвильового й Миколи Скрипника.

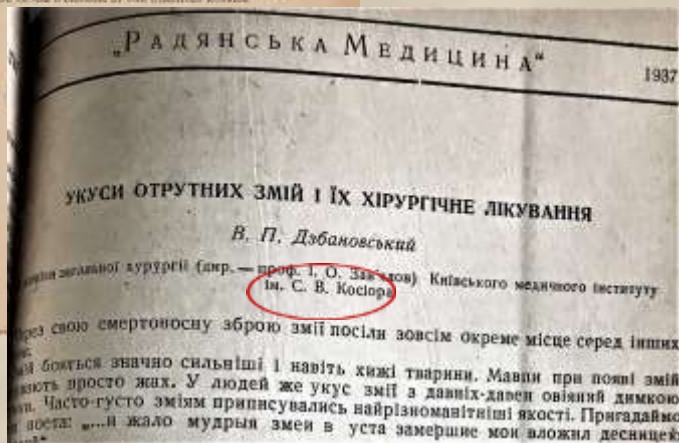
Заарештований НКВС за звинуваченням у приналежності до так званої «Польської військової організації» (1938). Був засуджений до розстрілу. **Вирок виконано того ж дня (1939).**

В 2010 року Апеляційний суд Києва визнав С. Косіора одним із організаторів геноциду в Україні у 1932—1933 рр.

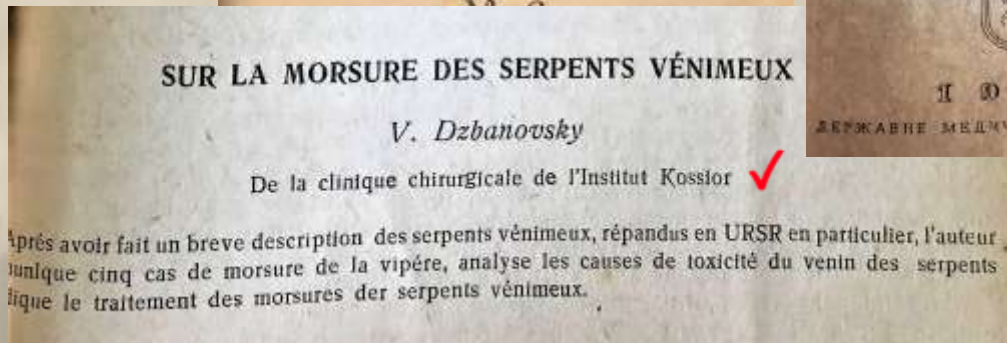
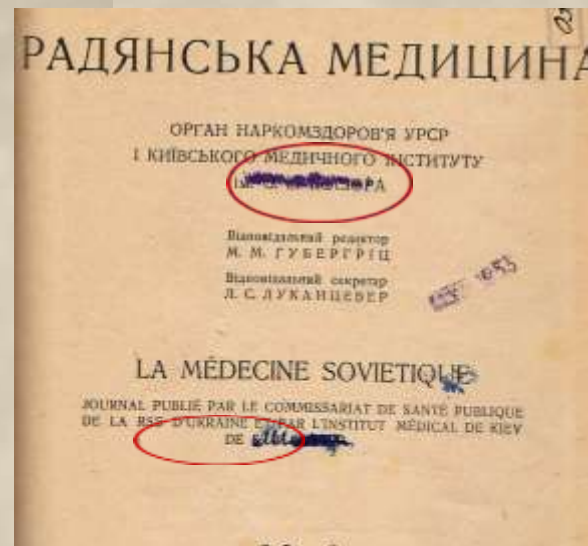

Приклади з фонду

Журнал Радянська медицина. – 1937 р. № 10, с. 21-23
В назві інституту прізвище в усіх варіантах не викреслено.

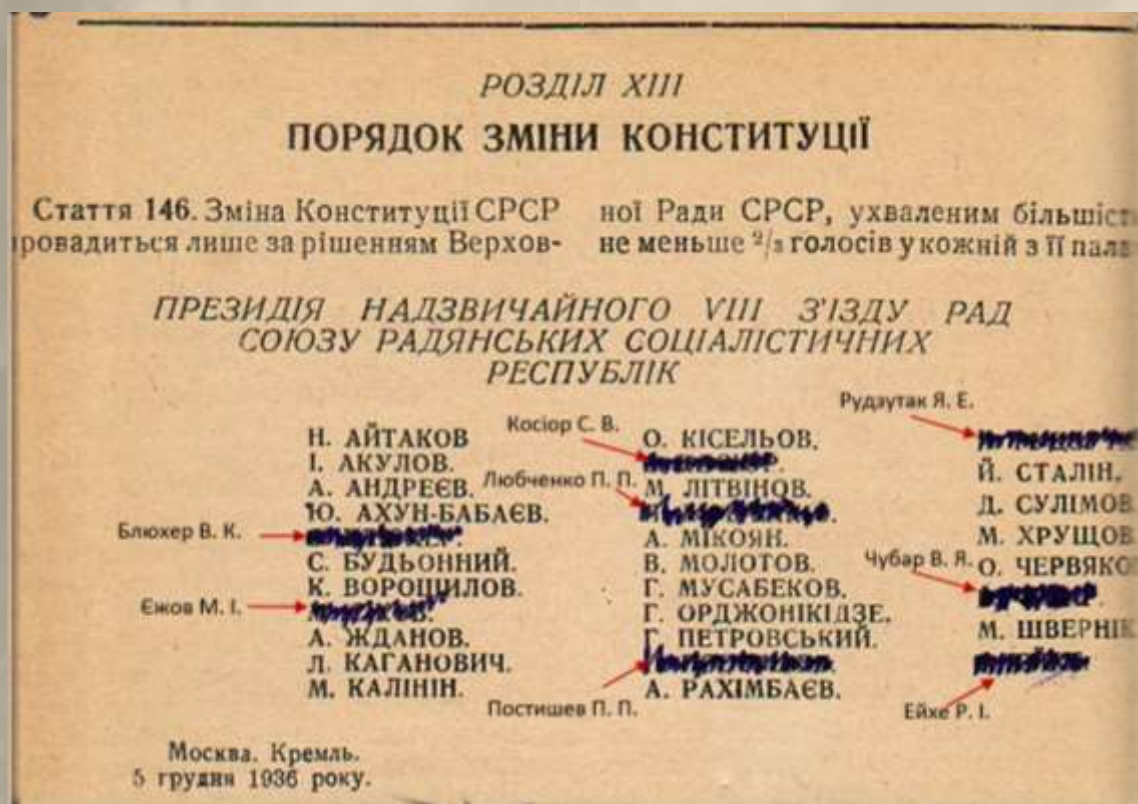

Журнали Радянська медицина. – 1936, 1938 рр. № 2, 6
В назві інституту прізвище, затушовано як в українському так і в французькому варіантах.

Журнал Радянська медицина. – 1936. – № 6. – с. 36
 Викреслено прізвища ворогів народу зі списку президії

Політика «червоного терору» не обмежилася лише знищенням діячів науки, освіти та інтелігенції, але охопила і політичних однодумців Сталіна, колишніх керівників жовтневого перевороту, яких влада перетворила на «ворогів народу».

<u>Блюхер Василь Костянтинович</u>	командувач Далекосхідної армії, маршал СРСР	репресований _10.1938
<u>Єнов Микола Іванович</u>	секретар ЦК ВКП(б), народний комісар внутрішніх справ СРСР	репресований _04.1939
<u>Косіор Станіслав Вікентійович</u>	1-й секретар ЦК КП(б) України	репресований _05.1938
<u>Любченко Панас Петрович</u>	3-й Голова РНК УРСР	застрелився 30 серпня 1937
<u>Постишев Павло Петрович</u>	1-й секретар Куйбишевського обласного комітету ВКП(б)	репресований _02.1938
<u>Рудзук Ян Ернестович</u>	генеральний секретар ВЦРПС, секретар ЦК РКП(б), заступник голови Ради народних комісарів СРСР	28 липня 1938 року до страти, розстріляний наступного дня
<u>Чубар Влас Якович</u>	заступник голови Ради народних комісарів СРСР, народний комісар фінансів СРСР	репресований _11.1938
<u>Ейхе Роберт Індрикович</u>	народний комісар землеробства СРСР	репресований _04.1938